

УДК 81'1:159,9

DOI 10.3165/2520-6966-2019-13f -96-126-141

А. С. Зеленько

доктор філологічних наук, професор кафедри слов'янської писемності, компаративізму та перекладу Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

О. А. Зеленько

кандидат медичних наук, доцент кафедри загальної психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Співвідношення гена та мема – проблема ізоморфізму генного та мовного кодів

Розвідка підсумовує монографію, підготовлену одним із співавторів, присвячену розділу лінгвістичної парадигми "нове вчення" М. Я. Марра. У книзі на основі критичного аналізу основних положень "нового вчення" автори прийшли до висновку, що ініційовані Й. Сталіним езопівською мовою сформульовані елітою радянського мовознавства обвинувачення ученого в ненауковості безпідставні, бо під сумнівом залишається хіба що положення про природу чотирьох елементів. Те визнання сучасним радянським російським і грузинським ученим Т. В. Гамкрелідзе нового вчення мовознавчою парадигмою та актуалізацією американським (у минулому російським) теоретиком Р. О. Якобсоном питання про ізоморфізм генного та мовного кодів зумовили зацікавленість авторів розвідки проблемою чотирьох елементів у вченні М. Я. Марра. Відповідно ними в аспекті сформованої одним з них методології соціальної педології робиться аналіз співвіднесення фізіологенного гена й соціального мема на основі їх зіставного розгляду саме європейським еволюційним біологом Річардом Докінзом. Фактично констатується парадигмальна з'ява соціального мема на основі біологічного гена. Уточнюється природа мема й кваліфікується цей елементарний компонент функційною мовною одиницею, нині представленою фонемою. Якщо його триплетність за аналогією з геном сприймається, то квартетна структура за аналогією з геном кожного з чотирьох генів відкидається, постає пошуком первинних лінгвістичних одиниць і спрямовується на виявлення етнічних цивілізаційних осередків.

Ключові слова: ген, ізоморфізм, мем, нове вчення, парадигма, свідомість.

Нинішня все ще цивілізаційна, виявлювана політично й ідеологічно, лакуна, зокрема нехтування когнітивною сучасною методологією на демократичній ідеології чи навіть фактичним ідеологічним пуризмом, скажімо, у психології, а значить, утвердженням все ще радянської методології й марксистської ідеології у психології, зумов-

лює часом неприйнятну відмову у статусі галузі, кваліфікованої усупереч дивним парадигмальним наукознавчим традиціям. Таким чином, далеко від науковості позиція (фактично традиційної офіційної) галузі шкодить постановці й вирішенню важливих комплексних проблем у гуманітарних галузях, наприклад, у теорії мовознавства.

У розвідці розглядається актуальна у сучасній лінгвістиці проблема ізоморфізму мовного та генного кодів. Проблема ізоморфізму, врешті, звелась до співвідношення біологічного гена та соціального мема. Ця проблема авторами пов'язується з гіпотезою Н. Хомського про психо-фізіологічну зумовленість конкретної звукової природної мови Н. Хомського діадною постановкою питання про паралельне чи послідовне виникнення мовного й генного кодів Р. О. Якобсона [17] та Т. В. Гамкрелідзе [3; 4], теорією звукосимволізму, асоційованої з іменами В. К. Журавльова та В. В. Левицького, теорією лінгвістичної відносності Е. Сепіра – Б. Уорфа, а також "новим вченням" М. Я. Марра.

До речі, наголошуємо, що пуризм і пов'язана з ним недостатня увага до міжпредметності у мовознавстві стала особливо відчутними у вирішенні актуальних теоретичних проблем. Одна з них вирішується у цій розвідці на основі синтезу досліджень у різних галузях. У ній авторами робиться переоцінка все ще остаточно не сприйнятого лінгвістичного спадку радянського антрополога, археолога й теоретика мовознавства М. Я. Марра. Те досить повно робиться одним з них у його невеликій книзі [9]. У ній фактично зроблено ґрунтовну спробу заперечити обвинувачення ученого у ненауковості більшості лінгвістичних положень, зокрема несприйняття палеосемасіологічного процесу, стадіальності характеру розвитку соціального розвитку мовних змін і т. д. [12]. Автори розвідки за езопівським запереченням теоретичного спадку М. Я. Марра елітою радянського мовознавства [12] бачать те, що ті передали сучасникам визнану сучасним колегою Т. В. Гамкрелідзе [14] лінгвістичну парадигму "нове вчення", що по праву передувало утвердженню в російському й українському мовознавстві з часом засвоєних структурної й когнітивної лінгвістик. До речі, езопівське заперечення буржуазної ідеалістичної філософії [2] та психології [11] продемонстроване знову ж таки визначними філософами та психологами.

Актуалізована Р. Якобсоном [17] та Г. Гамкрелідзе [3] проблема ізоморфізму генного та мовного кодів, зокрема питання про паралельну чи послідовну з'яву мовного коду, на думку авторів розвідки, має трансформуватись на основі основоположних поло-

жень у спадку вітчизняних психологів, зокрема про тріадність свідомості та тріадність процесу пізнання, що дає підстави парадигмально витлумачити природу мема. Саме недостатня увага міжпредметності стала причиною некваліфікованого підходу до визначеної проблеми. Невизначеність соціального аналога гена уже згаданого мема підштовхує слабо обізнаних з сучасною психологією лінгвістів, більш-менш орієнтованих парадигмально на когнітивізм, прилучення до активізованої визначними ученими, зокрема американським (а раніше російським) Р. О. Якобсоном та радянським російським (й заодно грузинським Т. В. Гамкрелідзе) проблеми мовного ізоморфізму генного та мовного кодів. До речі, звужена орієнтація етнологів й еволюційного біолога Річарда Докінза не давала можливості йому вирішити згадану проблему. Проблема походження й функціонування мови як комунікативно-когнітивного засобу має трактуватися в аспектах фізіологічному, психологічному й соціальному. Мова заходить про міжпредметне психолого-лінгвістичне дослідження. Під таким кутом зрозуміле звернення авторів до лінгвістичного спадку радянського ученого акад. М. Я. Марра, що до останнього часу фактично не сприймається мовознавцями.

Значною мірою те зумовлене було ставленням до все ще дискусійного (і для авторів розвідки) питання про чотирикомпонентний аналіз. З цього приводу доречно згадані авторами спадки попередника М. Я. Марра, аматора-мовознавця, однокласника Миколи Гоголя П. Я. Лукашевича й послідовника, перекладача-арабіста М. М. Вашкевича. Останні, як і М. Я. Марр, не заперечуючи парадигмальної спорідненості мема з геном, роблять спроби його дешифрувати, не підозрюючи усієї складності. З цього приводу слід нагадати, що якщо вже інформовано про генетичне моделювання на генному рівні еволюції до мамонта від слона і ймовірну еволюцію сучасної людини від неандертальця, а нейробіологи якоюсь мірою здатні відтворити механізм психічної діяльності, то відтворити мовну психічну діяльність через велику опосередкованість закономірностей взаємодії й фактично матеріальну невідтворюваність свідомісної діяльності на мемному рівні психологам та лінгвістам поки що не бачиться реальним, бо йдеться не лише про органічний біологічний, але й культурний соціальний етап функціонування матерії. І тому констатуємо, що як у гена ще не визначені усі функційно значущі компоненти, а в організмі людини функції усього комплексу генів, а в успадкованій від класичної (академічної) граматики, де підсвідомо вичленовується мегаструктурно семантико-лексичні, лексико-грама-

тичні й звукові мовні одиниці, у когнітивній парадигмі мікро- й макро-структурно на мемному рівні ще не відтворена мовою уся структурована психічна діяльність, навіть зважаючи, що обсяг інформації і рівень абстрагованості та узагальнення закономірностей взаємодії пізнаючого суб'єкта на порядки вищі.

Мовознавство як наукова галузь постало фактично із сформуванням писемності. Писемний варіант аудіовізуального вираження комунікативно-когнітивного засобу вираження психічної діяльності дав можливість підсвідомо самопізнатися людині у мові як дзеркалі у процесі формування формальної структурованої системи. Уже класичне (допарадигмальне) мовознавство академічно підсумувалося традиційно визначуваною (фактично започаткованою Вільгельмом фон Гумбольдтом) проблемою про співвідношення мови та мислення. Зауважимо, що лінгвістична проблема авторами розвідки аналізується в аспекті методології соціальної педології, сформованої для обґрунтування реформування вищої школи одним із співавторів цієї розвідки. Вона відтворена у цілому у двох варіантах відповідної монографії, а штрих-пунктирно викладена у виступі на науково-практичній конференції, що відбулася в Ніжинському державному університеті [8]. Основоположною у ній постає категорія загальної психології свідомість (свідомісний аспект), трактована методологічно на основі парадигмального принципу. В аспекті сказаного об'єктивність мови як ідеально-матеріального явища має сприйматися як повсякденно-побутова реальність. До речі, пересічний науковець-гуманітарій був спантеличений визнанням колеги-теоретика, обізнаного глибоко з формалізованими математичними методиками, що в кінцевому наслідку вони опираються на факти повсякденно-побутової реальності. Через те зрозуміло сприймається, що структурування типів граматичних категорій – це різного ступеня й опосередкування почуттєві опосередковані внутрішні, систематично повторювані закономірності взаємодії функціонуючого індивіда на даний момент чи успадковані ним. Один з авторів, пам'ятаючи про започаткування науки визначенням синтезованого об'єкта-предмета у вигляді явища, у своїй книзі [9] диференціював семантичні лінгвістичні субстантивні і предикатні (предикативні) семантичні лінгвістичні категорії у структурі мовної моделі світу. Ієрархічна парадигмальність формування вираженої мовою моделі відтворена теорією академічної граматики. Беремо до уваги, що сформування процесу свідомісного пізнання на основі аналізу психічної діяльності людини, зокрема й мовної як її часткового етапу, відбувається у напрямку,

протилежному від напрямку еволюційного органічного становлення людини у комплексі. Скажімо, психологи, пояснюючи психологічну категорію любові сучасної людини, припускають, що вибір сексуального партнера реалізується фізіологічно відчуттєво на основі гармонії запаху. Зрозумілим стає, що психологічний процес пізнання – це підсвідомий (природою зумовлений, а не лише інстинктивно активізований) пошук взаємодії постійно змінюваної у часі і просторі матерії. На біологічному етапі функціонуванні матерії потенція трансформування природою згаданої інстинктивної взаємодії у підсвідомісно потенційно вгадану взаємодію з трансформуванням повторюваного структурованого відчуття прямує у свідомісну соціальну взаємодію, виявлювану на основі тріадного (наочно-дійового, конкретно-образного, понятійного) мислення. Вона набуває бінарного вигляду підсвідомісно-свідомісною психічною діяльністю пересічного громадянина й свідомісно лідера-елітника (через етапи абсолютизованого роздуму Бога і вождя). Тріадність свідомості й психічного процесу пізнання асоційована авторами зі спадком, зокрема й вітчизняних учених, зокрема педагога й фізіолога Х. Р. Екеблада, психологів М. Я. Грота, Г. І. Челпанова, нині констатована європейським сучасним ученим [13], дає підстави на основі когнітивної парадигми у психології та мовознавстві класичну проблему про співвідношення мислення та мови трансформувати у проблему мовної діяльності як складової психічної діяльності, оперуючи категорією загальної психології свідомості. Тріадна структура механізму формування свідомості демонструється й еволюційним біологом Річардом Докінзом на основі аналізу процесу психічних захворювань людей, а також констатованим зіставленням рівня її у дитини й вищих приматів. Виявляється також, що констатований психологами гармонійно фізіологічного й соціального зумовлений природний пошук сексуального партнера на основі певного запаху така ж реальність, як і реакція завивання собаки на подвір'ї померлого небіжчика. З цього приводу заслуговує на увагу зауваження уже згаданого європейського нейробіолога Діка Свааба про те, що, наприклад, захворювання людини, скажімо, на шизофренію зумовлені на вісімдесят відсотків спадково навіть у зачатті, а решта зумовлені впливом інших різних чинників [13, с. 149]. Зважмо також й на психологічну почуттєво-емотивна опосередкованість гармонії як засобу формування категорії загальної психології тріадної свідомості через її бінарну свідомісно-підсвідомісну соціологізацію. До речі, це наголошується уже згаданим ученим-нейробіологом Д. Сваабом

[13], який вказує на органічну психолого-фізіологічну взаємодію через середню частину мозку вторинної поверхневої кори з первинним гіпоталамусом. У даному випадку мова заходить про тріадну фізіологічну структуру функціонування свідомості. До речі, береться до уваги констатоване нейробіологом Діком Сваабом [13, с. 231–241] зауваження, що обдаровані хворі на аутизм саванти такими постають на почуттєвому рівні з конкретно-образним мисленням, тоді як в соціальному аспекті виявляють недостатність. Автори зважають й на те, що зміна почуттєвого сприйняття часом супроводиться втратою мови та мовлення. У даному випадку згаданим ученим примітивізується мовна діяльність, яка реалізується звуковим і позавербальним виявами. Констатується, що започатковане природно-кліматичними змінами психолого-фізіологічне трансформування фізіологічної форми взаємодії матерії підсумовується на основі членування сприйнятого комплексного тривалого (повторюваного) відчуття в абстрагований соціологізований смисл (зміст). Сказане підсумовується трактуванням тріадної структури категорії свідомості, що реалізує трансформування органічного процесу структурування фізіологічних закономірностей у психологічні. Усе те підсумовується соціологізацією, яка матеріалізується мовною діяльністю.

Беремо до уваги, до речі, й те, що синтезований звуко-зоровий (у єдності з рухо-моторним компонентом) знаковий комунікативний засіб спілкування визначився опосередковано соціально-виробничим процесом взаємодії соціологізованих індивідів з природним середовищем безпосереднім пошуком гармонійного задоволення цивілізаційно ускладнених фізіологічних потреб індивіда-особистості, здатної соціологізувати категорією гармонії у процесі психологічної діяльності самоорганізуючий процес пізнання (й самопізнання) носія антропологізованої свідомості й відповідно носія соціальної форми функціонування постійно змінюваної самоорганізуючої матерії. Таким чином, наслідком аналізу психічної діяльності в авторів розвідки постає питання про комунікативно-гносеологічний антропологізований засіб її вираження, традиційно трактований в академічному мовознавстві проблемою про походження мови та мислення.

Наголосимо, що цикл зарубіжних та вітчизняних досліджень в аспекті співвідношення мови та мислення, асоційований, найперше, з іменем європейського теоретика мовознавства Вільгельма фон Гумбольдта, трансформується у проблему співвідношення психічної (на етапі категорії загальної категорії свідомості) та мовної діяльності як певного етапу звуковою членороздільною мовою

вираженого певного етапу психічної діяльності. Додамо також, що тривалі багаторазові відчуття як закономірності (лише органів між собою чи органів з природними об'єктами) об'єктивізуються почуттям (чи почуттями). Підусвідомлено вони сприймаються відповідно іншими органами на основі набутої знаковості супровідних функційних ознак первинно функціонуючих фізіологічних органів індивіда. Почуттєво об'єктивізована закономірність у процесі структурування фізіологічних закономірностей здебільшого настільки узагальнюється й абстрагується, що втрачає нібито свою первинну органічну природну доцільність, стаючи вторинним формальним засобом. Констатоване вище пояснює механізм функціонування мовної діяльності як певного етапу усєї психічної діяльності людини.

Отже, констатується, що еволюційно візуально-звукова членороздільна мова постала у процесі трансформування наочно-дійових закономірностей функціонування психічної діяльності людини. Обґрунтовується це в аспекті свідомісної методології соціальної педології другого співавтора. Таким чином, констатуємо, що тріадний психосвідомісний аспект обґрунтовує діалектику трансформування гносеологічної, потенційно прихованої дослідницької бінарної субстантивно-предикатної (предикативної) категорії об'єкта у справді наукову інформацію у вигляді структурованої сукупності закономірностей функціонування (матеріальних, ідеальних) якоїсь частки матерії, що самоусвідомлюється, знаковово відтворюючись біологічним геном, а потім соціальним мемом. Між іншим, відзначаємо також, що когнітивна структурно й функційно парадигма підсумовує осмислення походження й функціонування психічної діяльності на етапі з'яви звукової членороздільної мови. Не забуваємо нагадати до того ж, що величезну роботу, до речі, по пізнанню мовної діяльності зроблено так званою академічною граматику.

Отже, констатуємо, що розв'язок питання про ізоморфізм мовного та генного кодів базується на тріадному тлумаченні Х. А. Екебладом психічної діяльності, тріадності категорії загальної психології свідомості у М. Я. Грота й тріадності процесу пізнання у Г. І. Челпанова, а також розрізненні модифікованих категорій соціальної психології соціальної свідомості й етнічної свідомості етнічної психології. Остання реалізована мовною та релігійною підсвідомостями. Підсумовуємо усе те констатацією того, що цивілізаційна свідомісна психічна діяльність людини відтворюється фізіолого-психо-соціальною мовною діяльністю людини, найперше, універсальною складною свідомісною лінгвістичною моделлю світу (й підмоделями) у вигляді

кількарівневої структури концептів на повсякденно-побутовому, художньому й науково-понятійному рівнях. Свідомісна структурна організація моделі світу людини цілеспрямовано відтворюється мовознавством на основі усіх уже згаданих лінгвістичних парадигм в діапазоні від моделі світу до функційної мовної одиниці фонемі, відтвореної членороздільним звуком, співвіднесеним з візуально сприйнятою буквою. Так би мовити, класична граматики своїм типолого-компаративним аналізом через свої лінгвістичні парадигми виходить на соціальні концепти-меми, що постали на основі первинних елементарних відповідників. Вони й становлять предмет дослідження розвідки.

До речі, ізоморфізм мовного й генного кодів, актуалізований саме Р. О. Якобсоном, який разом зі своїми колегами (серед яких був і лауреат Нобелівської премії біолог Ларітьєр), заперечуючи однозначне визначення соціального мема стосовно біологічного гена, міг би своїх колег-мовознавців спрямувати на етнокультурне цивілізаційне комплексне дослідження у мікро- й макроструктурному аспектах. Обґрунтовує ж сформування мема за аналогією з геном Річард Докінз як в аспекті функційно-смысловому, так і лінгвістично [7, с. 291–293]. Від ученого дізнаємось, що у науковому обігу мем як наукову категорію учений фіксує з 1988 року, коли слово увійшло до офіційного переліку для потенційного включення до майбутніх видань Оксфордського словника англійської мови [7, с. 502]. Отже, співвідношення біологічного гена з соціальним мемом авторами розвідки реалізується в аспекті того, що парадигмальна спадкоємність мема від гена, що була проблемою для уже названого глави "нового вчення" М. Я. Марра та його послідовників, підтверджується сучасним еволюційним біологом Річардом Докінзом. Зрозуміло, поняття-терміна у радянського теоретика мовознавства не було. Одним з перших як соціальний елемент його утверджує щойно згаданий дослідник. Соціологізація людини як виду – тривалий фізіолого-психологічний процес в аспекті обох принципів синергетики. Йдеться про надбудову над фізичним паралельним функціонуванням блоків вертикального викидання блоків генів. У згаданого дослідника утвердження мема узаконюється визнанням диференційованих цивілізаційних концептів, починаючи хоча б з категорії віри у носіїв різних релігій та концесій. Пряма спадкоємність гена стосовно ймовірного мема заперечується згаданим біологом. Виявлені ним нейробіологічні хвороби дали можливість йому констатувати невідповідність соціального сучасного співжиття індивіда і

якимось чином хоча б частково нейтралізувати ідеальну психічну й реальну фізичну взаємодію. Стає зрозумілим, що реконструкція соціального мема не може бути аналогом формування чотириваріантного гена, що намагався зробити М. Я. Марр. Парадигмальність мема по відношенню до гена реалізується соціальною природою й з нею зв'язаною глибшою його структуралізацією, що зумовлене вищою мірою узагальнення та абстрагування суб'єктивізованого антропологізованого носія категорії загальної психології свідомості. Застерегти маємо, що соціальний характер мема у європейського дослідника, на жаль, супроводжується нечітким його визначенням. Нечітке структурне визначення мемів Річардом Докінзом ілюструється прикладами різних мелодій, ідей, гасел, модних фасонів, способів виліплювання горщиків чи будівництва арок [7, с. 293]. Це не суперечить, скажімо, членуванню ідеї (мема) Бога на її складові, зокрема виділення релігійної віри. До речі, невизначеність стає зрозумілою ще й зі сказаного науковцем: "Досі я говорив про мему лише так, немов склад одиничного мему є очевидний. Але він, певна річ, далеко не очевидний. Я вже казав, що пісня – це один окремий мем, але як щодо симфонії, скільки мемів у ній? Чи є одним окремим мемом кожен такт, кожна впізнана фраза пісні, кожен рядок, акорд чи що там ще?" [7, с. 297]. Фактично визнаючи творчі креативні потенції соціального мема, зокрема зважаючи, найперше, на їх здатність забезпечувати свідоме передбачення, здатність моделювати майбутнє в уяві, що обіцяє врятувати нас (носіїв мемів, за автором дослідження) від найгірших егоїстичних проявів сліпих реплікаторів [7, с. 304], власне, від діяння наслідків взаємодії з соціологізованим середовищем (ноосферою), автори чітко наголошують на соціальній природі мема, протиставленого біологічному гену. Соціальне змістове протиставлення мема гену визначається суперечностями у несумісному поєднанні здатності повстати не лише проти невизначеної тиранії егоїстичних реплікаторів, але й "силі протистояти нашим творцям", бо тому суперечить визнанню того, що ми, хоч і створені як машини генів і виховані як машини мемів, але маємо сили протистояти нашим творцям (авторське підкреслення) [7, с. 304]. Між іншим, це співзвучне з обґрунтованою на використаній і в цій розвідці методології соціальної педології, щоб вирішити загальносоціальну проблему. Автор монографії й автори розвідки критично сприймають підсумкові рядки уже згаданої дванадцятої глави книги колеги: "Ми маємо силу ігнорувати егоїстичні гени, з якими народилися, та якщо необхідно, егоїстичні мему,

що їх засвоїли. Ми навіть здатні обговорити способи навмисної культивациї та підживлення щирого, безкорисливого альтруїзму, – щось, чого немає в природі, щось, що ніколи не існувало протягом усієї історії існування світу. Ми створені як машини генів та виховані як множина мемів, але ми маємо сили протистояти нашим творцям. Ми – єдині на Землі, хто здатен повстати проти тиранії егоїстичних реплікаторів [7, с. 304]. Навіть зважаючи на релігійні уподобання автора книги, слід звернути увагу на суперечності у науковому й ідеологічному протистоянні, що не типове для постпротестантської десекуляризованої науки у демократичній Європі. До речі, творча взаємодія з середовищем чи, власне, можливість її використати в аспекті гносеологічному відзначається класиком вітчизняної психології Г. І. Челпановим [15].

Отже, констатуємо, що попередньо парадигмально еволюція трансформування біологічного гена у соціальний мем розтлумачується наявним британським еталоном та еволюційним біологом Річардом Докінзом [7]. Одміни мема від гена, а непрямо – метаморфози еволюції процесу пізнання у процесі зміни складових тріадної фізіолого-психо-соціальної психічної діяльності компактно відтворюються у розділі "Меми. Нові реплікатори" [7, с. 268–304]. Там мова заходить про соціологізацію свідомісного процесу пізнання. На жаль, визначення соціального мема поки що остаточно науково не реалізувалося еволюційним біологом Річардом Докінзом, бо асоціювання його зі складовою концепту Бог універсалізованою категорією віри з біологічним геном не дає для того підстав. Мабуть, через нехтування міжпредметністю дослідження. А тому доречне звернення під цим кутом зору до макроструктурного аспекту, хоч там також немає визначеності. Річард Докінз, зважаючи на відміни мема від гена, наголошує на тім, що той не лише структурно (не бінарно функціонуючий, як ген), але й функційно по-іншому розвивається. Адже якщо триплетність мема за аналогією з геном сприймається, то чотиричленність заперечується. Якщо щодо триплетності генних компонентів й мовних елементів, за М. Я. Марром, можливий збіг, то чотирикомпонентність гена логічніше співвідноситиметься з ймовірними сімома мовноетнічними й релігійними відповідниками. Спроби арабіста М. М. Вашкевича та П. Я. Лукашевича етнолінгвістично пов'язати первинні етномовні компоненти з цивілізаційними центрами спрямовує до палеосемасіологічного аналізу М. Я. Марра, зважаючи на, здавалося б, несумісну спробу вченого поєднати у вирішенні проблеми елементарного мема мікроструктурний соціоло-

гізований лінгвістичний та макроструктурний етноцивілізаційний аналізи.

Зрозуміло, що пошуки первинного соціального мема як універсального комунікативно-когнітивного засобу звукової мови набувають особливої значущості, бо йдеться про носіїв первинних етнокультурних носіїв. Аналізуватися те має відтворенням процесів сформування письма. До речі, регенерація мовної змістової структури рівнями узагальнення та абстрагування компонентів у такому разі обернена порядку процесу реконструкції її форми. До речі, уніфікуючий вплив цивілізаційно сформованого європейського способу співжиття нині завдячує значною мірою утвердженню у світі англійської мови. Оскільки усі цикли функціонування соціальної людини як фізіологічної істоти зумовлені функціонуванням зовнішнього середовища (у вузькому й широкому розумінні), то первинний мем, що постав психологічно на фізіологічному етапі перехідно мав би бути зумовленим матеріально реалізованою соціальною взаємодією расово чи релігійно диференційованих спільнот. Ймовірною може бути семикомпонентна структура. Можливо, з цього приводу заслуговує на увагу фіксована східним фольклором аналогія з сімома чудесами світу (за кольорами веселки, утверджуваної розчленуванням світла). У такому разі зосередження на Середземномор'ї М. Я. Марра, як і М. М. Вашкевича, заслуговують на увагу.

У такому разі актуалізуються також питання лінгвістичного компаративізму та типології. Зрозуміло, що заслуговує на увагу звернення до реконструйованої схеми груп та сімей мов і, безумовно, прискіплива увага того ж таки М. Я. Марра до Середземномор'я як цивілізаційного осередку землян. Мабуть, заслуговує на увагу реконструйована схема сімей та груп мов як підсумок типологічного мовознавства у спадку радянського типолога В. М. Світича-Ілліча, який вийшов у пошуку мовних першоелементів на постратичні мови. Аналіз співвідношення мов та звуків і реалізація їх функційною фонемою у звуковій підсистемі англійської мови в її еволюційному становленні спрямовує на розгляд парадигмальної змінюваності, зумовленої наслідками кількарізних функційно-змістових зламів носіїв мови, власне позамавними змінами взаємодіючих етносів. Поки що ні чотиричленний елемента грецького, латинського, слов'янського й берберського триплетів М. Я. Марра, ні російсько-арабська абракадабра М. М. Вашкевича, ні навромацки вишукуваний кількості етапний слов'янський компонент П. Я. Лукашевича таким вимогам не відповідають. До речі, двозначне ставлення в оцінці психічного здоров'я акаде-

міка-поліглота М. Я. Марра, перекладача-арабіста М. М. Вашкевича, аматора-мовознавця П. Я. Лукашевича мало б уже спокусити мовознавців залученням комп'ютерної техніки перевірити гіпотетичні експериментальні методики, зокрема двох останніх.

Немає сумніву, що сучасні фонемні (не звукові чи буквені) мему – це первинні смисло-емотивні протомему, які (хай ще складніше, ніж генно реконструювати мамонта на основі слона) з якоюсь імовірністю все ж можна. До речі, генна реконструкція неандертальця на основі сучасної людини (одної чи кількох етномовних й релігійних расових варіантів) має здійснюватися, мабуть, після попередньої мемної. Елементарний мем не тотожний фонемі у структурі сучасної мови. Членування мовного потоку у носіїв цивілізаційно відсталіх етносів якоюсь мірою нагадує соціологізацію психічної діяльності людини у процесі формування мовної діяльності, а вона – це тривалий кількарівневий структурований процес. До речі, абетки (алфавіти) сучасних етносів – це наслідки трансформування давніших відповідників мемів. Постає питання, наскільки були співвідносними в аспекті звукових та зорових сприйнять на давньому етапі первинні мему й сучасні фонему (матеріалізовані звуком чи кольором). Тут, до речі, варто згадати про дослідників звукосимволізму В. К. Журавльова, В. В. Левицького.

Процес аналізу формування писемності має сприйматися своїм зворотним порядком для соціологізованого відтворення структурованості закономірностей психічної діяльності, так би мовити, на етапі мовної діяльності. Поки що глибинні спроби віднайти функційні аудіо-візуальні первинні відповідники-мему безуспішні. Логічно, що чотиричленність триплетної генної структури не умотивована М. Я. Марром, бо якщо триплетність гена сприймається, то варіативність соціальних мемів спрямовує на вибір первинних етно-релігійних відповідників.

Незбігання звука фізіологічного (фізичного) й фізичної зором сприйманої букви у пошуку смислової фонему (функційної) вказує на те, що первинне її вичленування відбулося на дуже давньому етапі, коли бачене і чути підсвідомим індивідом було одним і тим же членованим змістовим еквівалентом. В аспекті виявлення первинних звукових елементів заслуговує на увагу, мабуть, аналіз спадку українського теоретика мовознавства В. В. Левицького, який відмову від марризму, теорії звукосимволізму підсумовував зверненням до кількісних методик й укладання етимологічного словника германських мов.

Отже, утверджуваний соціальний мем (за аналогією з біологічним геном) як предмет дослідження цілком узгоджується з уже згаданою методологією в аспекті когнітивної парадигми, саме соціальною педологією, зокрема про трикомпонентність категорії свідомості та про тріадність процесу пізнання, асоційовані зі спадком вітчизняних психологів М. Я. Грота [4; 5], Г. І. Челпанова [14; 15]. Питання про соціальний мем органічно поєднується парадигмально з питанням про ізоморфізм мовного та генного кодів. Це здійснюється науковим трансформуванням біологічного гена соціальним мемом. Відповідно авторами те реалізується на основі аналізу книги європейського ученого біолога Річарда Докінза [7]. Як фізіолого-біологічне структурування не вичерпується геном, бо відоме реальне структурування на білковому, що не ігнорує вищі, так соціальний мем – це не лише семантизований структурований концепт, а й, зрозуміло, граматично структурована категорія і навіть представлена розрізнявальними ознаками фонема. Таким чином, названий міф має бути трансформований у реально вирішувану проблему.

Література

1. Бурлак С. Происхождение языка. Факты, исследования, гипотезы. Москва: Астрель CORPUS, 2011. 464 с.
2. Буржуазная философия XX века / ред. коллегия: Л. И. Митьрохина, Г. И. Озерман, Л. И. Шершенко. Москва: Политиздат, 1974. 335 с.
3. Гамкрелидзе Т. В. Об одной лингвистической парадигме. *Вопросы языкознания*. 2005. № 2. С. 3–7.
4. Гамкрелидзе Т. В. Якобсон и проблема структурного изоморфизма между генетическим и лингвистическим кодами. *Бессознательное. Многообразие видения*. Новочеркасск: Агентство САТУНА, 1994. С. 303–305.
5. Гротъ Н. Я. Психологія чувствованій въ ея исторіи и главныхъ основахъ. Санктъ-Петербургъ: Типографія императорской академіи наукъ, 1879–1880.
6. Гротъ Н. Я. Къ вопросу о реформѣ логики: Опытъ новой теоріи умствѣнныхъ процессов. Изданія института Ф. А. Брокгауза въ Лейпцигѣ, 1882. 394 с.
7. Докінз Річард. Егоїстичний ген / пер. з англ. мови. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2017. 544 с.
8. Зеленько А. С. Нове вчення М. Я. Марра, чаромуть П. Я. Лукашевича та абракадабра М. М. Вашкевича в аспекті когнітивної лінгвістики: монографія. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018.
9. Зеленько А. С. Проблема семасіології в аспекті еволюції лінгвістичних парадигм (семантика, прагматика, парадигматика): монографія. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 355 с.
10. Зеленько О. А. Роль і місце психологічної категорії свідомості в осмисленні процесу реформування вищої школи України. *Матеріали VIII*

Міжнародної науково-практичної конференції "Психологія людини: свідомість і реальність" (м. Ніжин, 30–31 жовтня 2018 року).

11. Основные направления исследований психологии мышления в капиталистических странах / отв. ред. Г. В. Шерохова. Москва: Наука, 1966. 297 с.

12. Против вульгаризации и извращения марксизма в языкознании / под ред. В. В. Виноградова, Б. С. Серебренникова. Москва: Изд-во АН СССР, 1952. 500 с.

13. Свааб Дік. Ми – це мозок. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. 490 с.

14. Челпановъ Г. И. Проблема воспріятія пространства въ связи съ ученіемъ объ апіорности и врожденности. Київ, 1896. Часть I. Представленіе пространства съ точки зрѣнія психологіи. 395 с.

15. Челпановъ Г. И. Проблема воспріятія пространства въ связи съ ученіямъ об апіорности и врожденности. Київ, 1904. Часть I. Представленіе пространства съ точки зрѣнія гносеологіи. 129 с.

16. Экебладъ Х. А. Опытъ обзорѣнія биолого-психологическаго изслѣдованія способностей человеческого духа. Санкт-Петербург, 1872. 462 с.

17. Якобсон Р. Жить и говорить. Язык и бессознательное. Москва: Гнозис, 1996. С. 199–202.

Referenses

1. Burlak, S. (2011). Proishozhdenie yazyka. Fakty, issledovaniya, gipotezy [Origin of the language. Facts, studies, hypotheses]. Moscow: Astrel CORPUS [in Ukrainian].

2. Mitrohina L. I., Ozerman G. I., & Shershenko L. I. (ed.) (1974). Burzhuaznaya filosofiya HH veka. [Bourgeois philosophy of the twentieth century] Moscow: Politizdat [in Russian].

3. Gamkrelidze, T. V. (2005). Ob odnoj lingvisticheskoy paradigme [On a linguistic paradigm] *Voprosy yazykoznaniiya—Questions of linguistics*. Vol. 2, 3–7 [in Russian].

4. Gamkrelidze, T. V. (1994). Yakobson i problema strukturnogo izomorfizma mezhdik geneticheskimi i lingvisticheskimi kodami. Bessoznatelnoe. Mnogoobrazie videniya. [Yakobson and the problem of structural isomorphism between the genetic and linguistic codes. The unconscious. The variety of vision] Novocherkassk: Agentstvo SATUNA [in Russian].

5. Grot, N. Ya. (1879–1880). Psihologiya chuvstvovaniy v eya istorii i glavnykh osnovakh [Psychology is felt in its history and main foundations]. Sankt-Peterburg: Tipografiya imperatorskoj akademii nauk [in Russian].

6. Grot, N. Ya. (1882). K voprosu o reformѣ logiki: Opyt novoj teorii umstvѣnnykh processov [Concerning the Reform of Logic: Experience of a New Theory of Intelligent Processes] Izdaniya instituta F. A. Brokgauza v Lejpcigѣ [in Russian].

7. Dokinz, R. (2017). Egoystichnij gen [Dawkins Richard. Selfish gene] (Trans.) Harkiv: Klub simejnogo dozvillya [in Ukrainian].

8. Zelenko, A. S. (2018). Nove vchennya M. Ya. Marra, charomut P. Ya. Lukashevicha ta abrakadabra M. M. Vashkevicha v aspekti kognitivnoyi lingvistiki [The new doctrine of M. Ya. Marr, enchant P. Lukashovich and Abrakadabra MM Vashkevich in the aspect of cognitive linguistics] Nizhin: NDU im. M. Gogolya, [in Ukrainian].

9. Zelenko, A. S. (2016). Problema semasiologiyi v aspekti evolyuciyi lingvis-tichnih paradig (semantika, pragmatika, paradigmatica) [The problem of semasiology in the aspect of the evolution of linguistic paradigms (semantics, pragmatics, paradigm)] Nizhin: NDU im. M. Gogolya [in Ukrainian].

10. Zelenko, O. A. (2018). Rol i misce psihologichnoyi kategoriyi svidomosti v osmyslenni procesu reformuvannya vishoyi shkoli Ukrainy [The Role and Place of the Psychological Category of Consciousness in Understanding the Process of Reforming Higher Education in Ukraine] *Materiali VIII Mizhnarodnoyi nauково-praktichnoyi konferenciyi "Psihologiya lyudini: svido-mist i realnist" (m. Nizhin, 30–31 zhovtnya 2018 roku)* Elektronnii variant [in Ukrainian].

11. Sherohova, G. V. (Eds.) (1966) Osnovnye napravleniya issledovaniy psihologii myshleniya v kapitalisticheskikh stranah [The main directions of research in the psychology of thinking in capitalist countries] Moskva. Nauka [in Ukrainian].

12. Vinogradova, V. V. & Serebrennikova, B. S. (1952). Protiv vulgarizacii i izvrasheniya marksizma v yazykoznanii [Against the vulgarization and perversion of Marxism in linguistics] Moskva: Izd-vo AN SSSR [in Russian].

13. Svaab, D. (2016). Mi – ce mozok [We are the brain] Harkiv: Klub simejnogo dozvillya [in Ukrainian].

14. Chelpanov, G. I. (1896). Problema vospriyatiya prostranstva v svyazi s ucheniem ob apriornosti i vrozhdennosti [The problem of space acceptance in connection with the teaching of a priori and innate] Vols. 1. Predstavlenie prostranstva s tochki zrĕniya psihologii. Kyiv [in Ukrainian].

15. Chelpanov, G. I. (1904). Problema vospriyatiya prostranstva v svyazi s ucheniem ob apriornosti i vrozhdennosti [The problem of space acceptance in connection with the teaching of a priori and innate] Vols. 1. Predstavlenie prostranstva s tochki zrĕniya psihologii. Kyiv [in Ukrainian].

16. Ekeblad, H. A. (1872). Opyt obozrĕniya biologo-psihologicheskogo izslĕdovaniya sposobnostej chelovecheskogo duha [Experience in reviewing the biological, psychological and psychological studies of the abilities of the human spirit] Sankt-Peterburg [in Russian].

17. Jakobson, R. (1916). Zhit i govorit. Yazyk i bessoznatelnoe [Live and talk. Language and the unconscious] Moskva: Gnozis [in Russian].

A. S. Zelenko

Doctor of Philology, Professor of the Department of Slavic Philology, Comparative Studies and Translation of Mikola Gogol Nizhyn State University

O. Zelenko

candidate of medical sciences, associate professor of Kyiv National University by name Taras Shevchenko

The correlation between the gene and mem – the problem of the izomorfism of the genetical and linguastic codes

The article sums up the monography of the one co-authors. The monography dedicates to the "new reseactc" the authors constates that the incriminations of scientist of a unscientific of the elita of the soviet linguistics is not ground. The incriminations was by I. Stalin. They was state by the language of Aesop. Ungroundless turn out the tesis about four compound. Because the soviet scientist T. Gamkrelidze and american R. Jacobson actuals the problem about the izomorfism genetical and linguastic codes on the researts of the N. Marr. According the metodologu social pedalogy one of the authors this article are analyses the arredation of the gene and mem in the book of the European scientist Richard Dokins. As that has been basis the appearance of the social meme on the base of the biological gene. The authors details the as functiobal component of the linguistical model of the word. wtc correlates with present fonem. If the stracture of the social meme as and code has been understand, but the four version of the gene can not take for and because become to look for the ethnical civilized pllaces of the appearance them.

Key words: *gene, consciousness, izomorfizm, meme, new researte, paradigma.*